

Literatūra • menas • mokslas

DRAUGAS — šeštadieninis priedas

1999 m. vasario 27 d.

Nr. 41 (9)

Saturday supplement February 27, 1999

No. 41 (9)

Pilkšvosios ląstelės ir spalvoti rašikliai

VYTAUTAS A. JONYNAS

Įčiuozdamas į baigminę šio tūkstantmečio atraizą, storasis mūsų kultūrinis žurnalas *Metai* ryžosi mažytei kosmetinei operacijai. Redakcijai atrodė svarstyti jos tarnautojo Gintaro Bleizgio pageidavimas parodyti mėnraštyje daugiau susidomėjimo žmonėse populiaria vadinamąja „pazintinės vertės“ raštija. (Ir aptarti ją, pridėkim, nebūtinai kabalistiniu „aukštojo stiliaus“ valapiuku.)

Taip atsirado žurnale „Svarstymų“ skyrelis su iškabintu, kaip pridera, transparentu: „Ar reikia aktualizuoti literatūrą?“ Į tą šūksnį atsilies jau net trys asmenys, rasit, ne visai apsižiūrėję, jog iš esmės Gintaro Bleizgio požiūris į grožinę kūrybą yra ikonoklastinis ir eretiškas. Kaip žinome, visame kultūriname pasaulyje tikroji literatūra yra toji, kuri dėstoma universitetuose. Šiuo gi „aggiornamento“ būtų praveriamos durys visokiausiai nešvarybei: „best-selleriams“, memuaristikai, turistiniams aprašams ir kitokiai paraliteratūrai. Tuo pačiu pašikasa po akademinio „Establishment'o“ pamatais, kėsinamasi į jo prigimtines teises nustatinti, kokio nuobodumo raštija laikytina maistinga siela, analizuotina ir aukštintina.

Tikriausiai atsiras balsų, kurie duos atkirtį šiai klaidatikystei. Iš viso esame dar svarstymų stadijoje. Neaišku, ar šiuo siūlymu norima vertinti būsimąją raštiją, ar naujai pervertinti literatūrinį paveldą. Tačiau kai kurie Giedriaus Viliūno samprotavimai atrodo beveik logiški ir priimtini. Jis, pavyzdžiui, rašo:

„Šiandieniškai literatūros sampratą plačiau skaitymui nelabai svarbu, ar gera knyga atitinka tradicinius žanrų kanonus, ar ne? Ar Marcelijaus Martinaičio laiš-
kai, Alfonso Nykos-Niliūno dienoraščiai, Viktorijos Daujo-

tytės estetika yra mažiau iškalbūs, meniški, negu kokie romanai, pjesės, eilėraščiai? Neabejotina, kad ši kita, kitokia literatūra taip pat visuomet buvo ir yra mažiau už tikrąją reikšminga mūsų kultūrai, tik mes, „literatūros lauko žmonės“, vis sugebėdavom prisidengti akis ir bur-
nas. Užtenka prisiminti B. Sruogos *Dievų mišką*, tremties ir partizanų memuarinius tekstus, Jurgio Savickio kelionės aprašymus, Gabrielės Petkevičaitės-Bitės karo metų užrašus. Su jais mūsų literatūra daug erdvesnė, turtin-
gesnė, negu atrodo, žvelgiant į grynųjų formų rėžį“ (*Metai*, 1999 sausis).

Kas be ko, autorius neapsižiūri, kad, sakysime, memuarinė raštija ne vienodai patraukli visoms amžiaus grupėms, bet jo užuomina į *Dievų mišką* yra neabejotinai taikli. Šio kūrinio kelias į skaitytoją buvo pažymėtinai vargingas nuo pat pradžios, ir tikrai jis labiau nei koks kitas vadina-
mosios „paraliteratūros“ veikalas, nusipelnė reabilitacijos. Bent išieivijoje, kur jis igno-
ruojamas. Nors *Dievų miško* ištraukos buvo skelbiamos išieivijos spaudoje gana anksti, nedaug kas turėjo visą tekstą, o dar mažiau suvokė jo savi-
tumą, išskirtinumą. Dauguma atrodo jis dar vienu publi-
cistinės kacitinės raštijos, ku-
rios anuomet, 1957 m., buvo apsciai, pavyzdžiui.

Neužmirština taip pat, kad savaip *Dievų miškui* užbėgo už akių Stasio Ylos memua-
rinė knyga *Žmonės ir žvėrys*. Nors joje Sruoga buvo mini-
mas su didele pagarba, toji knyga buvo pirmuoju doku-
mentu apie įkaitų už Lietuvos laisvę likimą ir patenkino žmo-
nių smalsumą. Užtat, jei pasi-
taikydavo kokių atgarsių iš žmonių, skačiusių *Dievų miš-
ko* ištraukas, jų reakcijos bū-
davo maždaug tokios: arba pasisakydavo skaitę Ylos kny-

gą ir to jiems pakakę, nes jų organizmas nepakelias apra-
šomųjų baisių, arba prasi-
tardavo, jog juos neigiamai veikęs Sruogos tekstas, šai-
pokiškas jo tonas ir ne-
kvapnūs žodžiai. Vienas kitas bambteldavo, kas be ko, kad esą būtina išversti *Dievų miš-
ką* į anglų kalbą, idant susi-
pažintų su juo svetimtaučiai.

To lūkesčio patenkinti, deja, nepaskubėjo nei lengvai Šek-
spyro kalbą kramsnojantys Lietuvoje, nei išieivijos jauno-
sios kartos atstovai. Kaip ži-
nom, *Forest of Gods* (vertė Aušrinė Byla) pasirodė tik 1996 metais. Nors vertimai į rusų, lenkų, latvių, estų, prancūzų ir ispanų kalbas buvo išėję anksčiau (rusiškasis jau 1958 metais).

Dabar angliškasis tekstas lengvai prieinamas tiek Lietu-
vos, tiek išieivijos skaitytojui — pakanka kreiptis į vertėją šiuo adresu: Aušrinė Byla, 134 Haven Ave. 5 G., New York, N.Y. 10032-1124.

Keista, neteko aptikti jokio jo aptarimo nei čionykštėje, nei tenykštėje spaudoje. Ir toliau Sruogos protestą prieš totalit-
tarinių santvarkų smurtą te-
belydi tylos boikotas ir ben-
druomenės apatija. O gal tai vadinti nesusiavikymu ir net tautinio išdidumo stoka? Juk niekam ne paslaptis, kad vien vertimai į anglų kalbą, ta-
nūdiene „linga franca“, sutei-
kia mažų tautų kūrybai užsienio pasą į plačiojo pasau-
lio saulėtąją pusę. Nei Isaac Bashevis Singer, nei Josef Brodsky, Czesław Miłosz, pa-
galiau graikų poetai nebūtų laimėję Nobelio premijų, jei jų kūryba nebūtų buvusi išo-
dinta į anglų kalbos važi, jei jų vertimai nebūtų buvę pa-
skleisti po platų bibliotekų tinklą. Kodėl viso to neprisi-
minti? Kaip esu rašęs, aptar-
damas šio dienraščio skiltyse Eidinto Žalio Lietuvos istoriją anglų kalba (*Lithuania in Eu-
ropean Politics*), tokia inicia-

Balys Sruoga

tyva vargu ar pareikalautų iš telkinių nepakeliamų našų. Šiuokart ji būtų dar tuo pras-
mingesnė, kad, rasit, pa-
sitarnautų ne vieno nusveti-
mėjusio grįžimui į savo ben-
druomenę. Juk, kaip bebūtų, istorijos vadovėliai, nepaisant, kaip gabiai ir lakiai surėdyti, vis vien sprangoka skaityba. Atsiminimų literatūra nepaly-
ginamai pranašesnė. O *Dievų miško* atveju, tikrai nėra jokio pirkimo katės maiše. Ši knyga unikali, viena tokia ne vien mūsų raštijoje, bet, kaip teigia garsus mūsų kritikas Vytautas Kubilius, — „Vienas origi-
naliausių veikalų gausioje Euro-
pos memuaristikoje apie konclagerius“.

Ne atsitiktinai jos rank-
raščiai prireikė pratūnot dau-
giau kaip dešimt metų tam-
soje, nors tie kryžiaus keliai faktiškai buvo nežinomi iš-
ieivijos skaitytojui. Sruogos ga-
linėjimasi su veikalo peržiūros komisija 1946 metais atsklei-
džia Algis Samulionis naujoje Sruogos raštų laidoje ir teks tą jo kovą su žemaziūres, viena-
kryptės pasaulėvokos pada-
rais aptarti kiek vėliau.

Kaip žinome iš dviejų ben-
dratemių veikalų (*Balys Sruoga mūsų atsiminimuose* ir *Balys Didysis*), kontroversiškai Sruogos asmenybei buvo lem-
ta turėti gyvenime visą būrį prie-
šų, bet taip pat ne ma-
žesnę būrį draugų. Bet už vis nuostabias dalykas yra tai, kad atidžiausio ir išti-
kimiausio gerbėjo jisai susi-
laukė po mirties Algio Samu-
lionio asmenyje. To kruopš-
taus literatūros tyrinėtojo dė-
ka Sruogos įnašas į mūsų lite-
ratūros plėtrą nebuvo už-
mirštas ir, rasit, įžvalgiausia bei paveikiausia *Dievų miško* aptartį aptinkam neseniai pa-
sirodžiusio IV-ojo tomo pa-
aiškinimuose. Viešpaties va-
lia Algis Samulionis spėjo už-
baigti prieš mirtį visą septy-
niolikus tomų redagavimą. Jo ketvirtasis tomelis talpina be *Dievų miško* neužbaigto roma-
no *Sanvarta* rankraštį, apysa-
ką *Kas bus, kas nebus*, o žemaiti-
škas nepažįstas ir pačios an-

kstyviausios Sruogos prozos fragmentus.

Palyginus D.M. tekstą su 1957 metų laida, jokių įvai-
ravimų nėra. Pradingo nebent kazkodėl turinio lentelė, nors skyrių pavadinimai išliko tie patys. Savaimė suprantama, kad skiriasi vien įvada. 1957 metų laidoje Šarmaicio pra-
tarmė „Kaltinamasis aktas fa-
šizmui“ aidėjo, kaip derėjo anuomet, retorikos dūdų or-
kestru ir katutėm Didžiajai rusų tautai (antraip leidinys nebūtų praėjęs pro cenzūrą). Nudien laidoj tų aukštų gaidų nėra, nors Samulionio pa-
aiškinimuose skaitytojo ausį teberėžia nuolatinis žodžio „fa-
šizmas“ linksniavimas. Šiaip neužgincijamai juntama, kad komentuojamai akys komunis-
tinė ir fašistinė santvarka yra dvynės, abi labai tokios.

Tiesa, Samulionis nebando lyginti *Dievų miško* su kitų buvusių Stuthof kalinių knygomis. Pavyzdžiui, su Fiodoro Supronovo *Svoim putiom*, ku-
rią Samulionis mini savo Sruogos monografijoje (*Balys Sruoga, Vilnius, „Vaga“ 1986*). Tačiau jis vykusiai aptuopia patį esminį *Dievų miško* bruožą, išskiriantį jį iš daugelio holokausto aprašų, būtent nebuvimą joje jokių savigailos, sentimentalizmo apnašų:

„Ryškindamas savo beteiseio katogininko situaciją hitle-
riniame lageryje, — rašo Sa-
mulionis, — Sruoga beveik niekur nepraveria vidinių per-
gyvenimų. O tai gana ne-
iprasta memuarinėje litera-
tūroje (p.607).

Beveik nekalbama apie tė-
vynės ir šeimos ilgesį, kuri, sprendžiant iš laiškų, B. Sruoga išgyveno labai stipriai“ (p. 607).

Samulionis nepabrėžia dar kitų teksto dorybių, kitaip sakysim, išvengimo publicisti-
nio įrodinėjimo ar hitlerininkų demonizavimo, bet jis įžvalgiai pripažįsta, kad, vaduo-
damasis iš visų būdingų ka-
cetų žmonėms traumų, Sruoga nusikalė jam vienam, jo tem-
peramentui tinkamą pasako-
jimo manierą — realizmo, iro-

BALYS SRUOGA

*Kas vakarą tylų su skausmu žiūriu,
Kaip slepiasi saulė už girių tolių!*

*It vystančio žiedo, it ryto rasos
Taip gaila, taip gaila, taip gaila man jos!*

*Saulutė vis kilo ir kilo aukščiau —
Manoji dainelė skambėjo plačiau...*

*Uždegė dangų ugnis — pazarai —
Suvirpo dainelės gailingi skardai...*

*Bepiga dainuoti, kai saulė aukštai,
Kai šypso kaip saulė mergelės skruostai...*

*O saulė užgęsta ir verkia varpai —
Dainelė — kaip tolimo dalgio skardai...*

*Pavydžiu aš saulei škaistiosios buities:
Tai visą pasaulį žemčiūgais nuties,*

*Tai vėtrą pašėlusią tyčia pakels,
Ir dangų, ir žemę vienaton suvels...*

*Tai šypsis vėlei, it deivė spindės —
Tamsiausias bedugnes kaip dangų nušvies...*

*O man bedūmiant po laukų dūmas —
Tai kas palydės in mėlynę godas!*

*Sparnuotasis rūkas... Plati vienuma!
Sudie tau, saulute! keliauki viena!*

*Keliausiu ir ašei... Kai marės užkaukas,
Daina mana ašaroms tai pasidžiaugs!*

*Palšas rūkas slegia žemę...
Vientisi takai!
Tik prašvite, jau sutemę
Liūdną dalią žemei lemia
Sukaupti skliautai...*

*Tartum niekas nemylėjo
Išlaisvos takų...
Tartum vienos raudos vėjo
Liūdną žemę telydėjo,
Gundė prie sapnų...*

*Lauksi rytol... Ims blaivyti
Slegiantys rūkai?...
Tik žiedai tie nurašyti,
Tik jutimai išaižyti —
Neprisig, sakai?..*

*Gi išauš kita gadyne,
Dievina, skaisti...
Ar, tiek lūkesių pažinę,
Tiek siekimų užauginę,
Būsim užmiršti?..*

*Gal kiti, dausas pajutę,
Vienumoj nebekeles...
Ir nustos verpetai siutę,
Ir švitėjimai prakiutę
Išguituosius pamylės!..*

Balys Sruoga. Raštai. I t., 1957

Balio Sruogos biustas, sukurtas skulptoriaus Giedriaus Plechavičiaus, 1997 m. spalio 16 d., minint rašytojo 50 metų mirties sukaktį, atidengtas Birštone. Nuotr. Gedimino Svitojaus

nijos ir satyros samplaiką. Sa-
mulionį stebina veikalo vien-
tisumas, impulsyvumas, tary-
tumei jis būtų pasirašęs „vie-
nu prisėdimu“. Jį žavi Sruo-
gos kalbos versmynai, sąmo-
jaus blyksniai. Tolygaus spon-
taniškumo, žaismės ir prozos
talpumo tikrai netenka aptikt
jokiam svetimtaučio kaceti-
nės tematikos kūrinyje. *Dievų
miškas* aiškiai nėra antrarošė
raštija.

A. Samulionis pastebi ir kitą
paradoksalių reiškinį. Būtent,
kad Sruogos užmojus iš esmės
nebuvo išsipasakot, pasiskųst
savo nedalia, bet panaudot
visą savo žodžio galią reik-
liam ir objektyviam nacių to-
titarizmo sistemos skrodi-
mui. Tai liudijanti, pasak Sa-
mulionio, pati *Dievų miško* są-
rėda. Jos skyrelių antraštės,
kuriose sistemingai, kruopš-

čiai ir nuosekliai bandoma ap-
tarti stovyklos hierarchiją, vi-
sas tarnybas bei vadybas, mir-
tininkų ir pareigonių san-
tykius, kalinių grupes ir viso-
ką sąveiką. Mažiau gabaus
rašeivos rankose tokia analizė
galėjo išvirsti į kažką baisaus,
vokiškai pedantiško, bet Sruo-
ga išvengia tiek ištęstumų,
tiek monotoniškos. Jau yra pra-
ėję pusė šimtmečio nuo jo
rankraščio užbaigimo dienos,
tačiau daug scenų scenelių
tyro atmintyje.

A. Samulionis atkreipia
skaitytojo dėmesį dar į kitą
būdingą knygai bruožą:

„Knygoje daugiau kaip šim-
tas veikėjų, neįprastai didelis
skaičius net memuariniams
kūriniams, literatūrologų kar-
tais palyginamiems su portre-
tų galerija.

Nukelta į 2 psl

Jo talentas nemarus

Kompozitorius Juozas Strolia ir jo palikimas prisimenamas jo 30 metų mirties proga

PAULIUS JURKUS

Juozas Strolia

Juozas Strolia ir muzikus — kompozitorius atėjo skirtingu keliu, nei kiti to meto muzikai. Gimęs 1897 liepos 11 d. Velykūnų k., Leliūnų vals., Utenos apskr., jaunystėje ilgai gyveno kaime, rodydamas muzikos pamėgimą ir neeilinius gabumus. 1921 m., būdamas 24 m., Kauno muzikos mokykloje pradėjo mokytis smuikavimo. Mokėsi iki 1924 m.

Tų metų rudenį įstojo į Klaipėdos muzikos mokyklą, kuri buvo įkurta 1923 m. rudenį. Mokykla buvo jaunatviška, dinamiška, sutelkusi gražias ir kūrybingas ateities muziko pajėgas. Muzikos mokyklą baigė 1929 m.

J. Strolia buvo savamokslis, pats skaitė, lavinosi. Domėjosi visokiais mokslais. Turėjo gerą atmintį. Muzikos mokyklą baigiant reikėjo pristatyti ir reikalaujamą gimnazijos klasių baigimo pažymėjimą. Bene Viešniuose jis išlaikė reikiamus egzaminus.

Mokytojo darbe

1929 m., būdamas 32 m., pradėjo mokytojauti Tauragės aukštesniojoje mokykloje. Ten dirbo iki 1936 m. Tada persikėlė į Šiaulius ir iki 1940 mokytojavo Šiaulių mokytojų seminarijoje, vadovavo šaulių kuopos chorui, su kuriuo 1937 m. Panevėžy chorą varžybose laimėjo II vietą. 1939 pradėjo dirbti ir Šiaulių muzikos mokykloje. Čia dėstė teoretines muzikos disciplinas, vadovavo violos klasei ir skaitė muzikos istoriją.

Bolševikams okupavus Lietuvą, jam grėsė įkalinimas už antibolševikinę veiklą 1919 m. Utenoje. Žmona Zenta Grubaitė (1902–1951), taip pat baigusi Klaipėdos muzikos mokyklą, dainininkė, išgelbėjo iš visų bėdų. Pasisekė jai įrodyti vokišką kilmę, ir taip jų šeima galėjo repatriuoti į Vokietiją. Apsigyveno Dresdenė, kur Strolia, turėdamas kalbą išmokyti didelį talentą, greitai prisitaikė prie naujų gyvenimo sąlygų — porą metų dirbo teatro orkestre, mokytojavo mergaitių gimnazijoje.

Po karo persikėlė į Uchtę, kur lietuvių gimnazijoje dėstė muziką ir anglų kalbą. Dar gyveno Hanau, Detmoldė ir Oldenburge ir ten mokytojavo.

Keliautojas

Žmonai 1951 m. mirus, jis 1952 atvyko į Ameriką ir apsigyveno Čikagoje. Iš ten persikėlė į Los Angeles, vėliau į Bostoną; 1955 nuvyko į Braziliją, į Villą Zelina, kur vargoninkavo lietuvių parapijoje. Ir čia nenuirimo — 1957 grįžo į

Ameriką, apsigyveno Philadelphijoje ir kurį laiką vadovavo lietuvių chorui; buvo nusikėlęs ir į Rochesterį, N.Y., o 1960 išsikėlė į Čikagą. Čia vertėsi muzikos pamokomis ir fortepijonų derinimu. Čikagoje jis ir mirė 1969 vasario 15 d. Mirė, eidamas 72 metus.

Kompozitoriaus palikimas

Jo muzikinės kūrybos palikimas yra nemažas — per 300 įvairios rūšies kūrinių.

Palikimą rūpestingai globojo ir tvarkė sūnus: Vytautas ir Faustas, abu muzikai. Vytautas pats turi didelį muzikos archyvą, renka įvairią lietuviškos muzikos medžiagą.

Kompozitoriaus J. Stroliaus dalis kūrinių yra žuvę per Dresdeno bombardavimą. Jie sudegė miesto gaisre. Dalį kompozitoriaus vėliau atkūrė.

Juozas Strolia muziką pradėjo kurti nuo 1927 metų. Ji buvo įvairi: liaudies dainų harmonizacija, variacijos, jų išpletojimas. Išspausdinti kūrinių tokia tvarka: *Oi, tu žirge ir Anksči ryteli* 1927; *Siuntė mane motinėle* 1928; *Namo* 1928; *Bėriji žirgeliai* 1931; *Valio, dalgeli* 1933; *Kur jaunas berniukas ir Stovi žirgelis* 1933; *Linelius roviau* (7 dainos); 23 žygio dainos 1933; *Ei patranka, patrankėle* ir kt. 1934; *Eglė žolėty karalienė* — K. Jurašūno inscenuotai pasakai 1934 parašyti 6 dalykai styginiam orkestrui, kuriuos Valstybės teatras įgrojo į plokšteles: *Parveski, Viešpatie* 1946; *Ei, didi, didi* 1946; *Su daina ir giesme* (6 kūrinių 1960).

Rankraščiuose dar yra likę harmonizuotų liaudies melodijų, išplestinių solistinių dainų su fortepijono pritarimu, duetų, vyrų ir mišriems chorams dainų.

Didesni originalūs Stroliaus kūrinių: kantata *Tarnas* (žodžiai Putino), vienam balsui, mišriam chorui su simfoniniu orkestru; *Skubėki* (žodžiai P. Vaičiūno) — 6 balsų daina mišriam chorui su deklamacija; *Mokinių mišios*; 20 dainų pradžios mokyklai ir 23 kūrinių dainos; instrumentiniai kūrinių smuikui su fort.: *Souvenir de Lithuania*, fantazija, *Concerto Allegro*; kelios dainos be žodžių, *Tykiai Nemunelis teka*.

Surengtos Amerikos lietuvių vargonininkų sąjungos varžybose 1947 už dainą *Sienu pūtė* mišriam chorui laimėjo pirmą premiją. Porą metų vėliau Kultūros fondo konkurse už giesmę Marijai laimėjo trečią premiją.

Stroliaus kūryba gyva, kontrastinga, ten naudojama daug liaudies melodijų. Jo populiariausia, plačiausiai pasklidusi giesmė yra: *Parveski, Viešpatie*, — kaip grįžtančius namo paukščius, parveski, Viešpatie, ir mus į žemę mūsų tėvų, tėvų (žodžiai P. Jurkaus). Giesmės solistui, chorui ir vargonams. Giedama bažnyčiose pamaldų metu, koncertuose ir šiaip atitinkamomis progomis.

Komp. Jeronimo Kačinskio aptarimas

Komp. Jeronimo Kačinskio aptarimas

Kompozitorius Jeronimas Kačinskas, su kuriuo J. Strolia drauge mokėsi Klaipėdos konservatorijoje ir kurį laiką

gyveno viename kambary, taip aptaria J. Stroliaus kūrybą:

— Juozo Stroliaus kūryba daugiausia vokalinė. Ypač gausios dainos chorui. Stroliaus muzika romantinio charakterio su stipriu lietuvių liaudies dainos atspindžiu. Jo muzikos originalumas pasireiškia ten, kur susiliečia su liaudies kūrybos elementais... Strolia, kaip ir Simkus, liaudies dainą vysto, išplečia ir kartais pakeičia, įveddamas pasirinktai tema giminingų motyvų.

— Juozo Stroliaus originalūs kūrinių turi romantiškumo žymių, tačiau kai kurie jų išsiskiria savo lietuvišku muzikos charakteriu. *Kur banguoja Nemunelis, Aušros Vartų Marijai* ir daugelis kitų dainų ir giesmių melodinės slinkty ir ritmai labai artimi mūsų liaudies motyvų tonacijoms ir forminei sąrangai. Šia prasme galima teigti, jog Juozas Strolia buvo vienas iš tų kūrėjų, kuris prisidėjo prie mūsų dainos atpalaidavimo nuo svetimybės ir jos ypatumų išryškavimo. *Draugas*, Mokslas, menas, literatūra, 1997 liepos mėn. 12 d., nr., 134 (27).

Pedagoginė literatūra

Šalia kūrybinio muzikos darbo rašė ir muzikos pedagoginę literatūrą. Lietuvoje buvo išleistos jo parašytos knygos: *Solfedžio praktika* 1935 3 laidos, *Muzikos teorija* dvi laidos, *Trumpa muzikos istorija* 1936. Bendradarbiavo ir periodinėse spaudoje. Tautosakos archyvu surinko per 2,000 melodijų.

Kalbų žinovas

Jis turėjo talentą greitai ir lengvai išmokyti svetimą kalbą. Jų mokojo net 14. Rašė portugalų ir lietuvių kalbų žodyną. Domėjosi ir kitais įvairiais mokslais: botanika, rašė net botanikos žodyną, domėjosi psichologija, autosugestija. Buvo vegetaras, rinko vegetarinių valgių receptus.

Buvo žvalus, greitų judesių, jautrus aplinkai ir greitai į ją reaguodavo. Buvęs vienas jo

mokinys Šiaulių muzikos mokyklos pasakojo, kad kai Lietuva neteko Klaipėdos krašto, jis į klasę atėjo susijaudinęs. Nieko nesakęs, pasiėmė smuiką, atrėmė jį į sieną ir visą pamoką grojo giliai liūdnas melodijas, kurios mokinius veikė labiau nei kieno kalba.

Jo kūrinių savo romantiniu svajingu pobūdžiu užkalbindavo klausytojus ir juos giliai paveikdavo, palikdavo neišdildomą įspūdį.

Sūnų veikla

Paliko tris sūnus: Vytautą, Faustą, Herkulį. Visi muzikai.

Vytautas fagotistas rūpinasi tėvo palikimu, yra lietuvių muzikos tyrinėtojas, kompiuteriu parengęs bent kelias svarbias knygas, pvz., kas išleido kokias plokšteles, gyvenimo datos, kūryba ir kt. Jis yra sutelkęs didelį archyvą lietuvių muzikos klausimais. Vadovavo apie 10 chorų.

Faustas — chorvedys, plačiai veikia Čikagos lietuvių tarpe, dirgavo keliom dainų šventėm.

Herkulis smuikininkas, gyvena Čikagoje, grojo įvairių orkestrų koncertuose, porą metų grojo Metropolitan operoje New Yorke, kaip solistas smuikininkas dalyvavo keletoje kamerinių ansamblių.

Kad nedingtu

Kauno valstybinis choras, vadovaujamas Petro Bingelio, praėjusių metų pabaigoje įrašė vienos valandos radijo ir televizijos programai Juozo Stroliaus kūrinių.

Reikia išsaugoti šį didelį kompozitoriaus palikimą, kad jį nepalietų gaisrai ir kitos negandos. Dabar jau nesunku atšviesti bent kelias kopijas ir jas saugoti skirtingose vietose. Tada tikrai jos bus išsaugotos kaip brangi dovana tėvynei Lietuvai tų žmonių, kurie karų ir sumišimui metais turėjo vargti ir kentėti tremtyje, gyventi, nuolatos besilginti Lietuvos. Tas ilgesys ir atsispindi šio genialaus kompozitoriaus kūryboje.

KUNIGO DAINOSE — TREMTINIŲ POEZIJA

Dainas apie tremtį, tėvynę, meilę, vienvatę gausiai susirinkusiems gerbėjams dovanojo kunigas bei kompozitorius Egidijus Arnašius vasario 8 d. surengtame kūrybos vakare Maironio lietuvių literatūros muziejuje Kaune. Renginio metu taip pat buvo pristatytas pirmasis autoriaus kompaktinis albumas ir garso juostelė „Jis Tavo rankų“, kuriuos padėjo įrašyti žinomi Lietuvos muzikos atlikėjai — Sigutė Trimakaitė, Petras Vyšniauskas, Neda Mažnavičiūtė, Kostas Smoriginas.

Prieš trejetą metų baigęs Telšių kunigų seminariją, E. Arnašius vikaruoja Mažeikių

Sventiausiosios Jėzaus Širdies bažnyčioje ir dėsto tikybą Račkausko gimnazijoje. Kurti muziką gabų jaunuolį paskatino perskaitytos Antano Ciulskio eilės knygoje *Tremtinio Lietuva*, o besizavint kunigo ir poeto Vienažindžio kūryba, gimė kompaktinis albumas „Jis Tavo rankų“.

„Rašau muziką todėl, kad daina turi dvasinę jėgą ir todėl, kad noriu pastatyti tam tikrą paminklą tų žodžių autoriams, kurių eilėse aš radau tai, kas man artima ir sava“, — vakaro metu sakė klausytojams ne vieną koncertą surengęs kunigas.

Praėjusiais metais mažeikičiai išrinko E. Arnašius populiariausiu Metų žmogumi. (Elta)

Kunigas bei kompozitorius Egidijus Arnašius vasario 8-ąją surengtame kūrybos vakare Maironio lietuvių literatūros muziejuje pristatė savo pirmąjį kompaktinį albumą ir garso juostelę „Jis Tavo rankų“.

Nuotr. Eltos

Pilkšvosios ląstelės ir spalvoti rašikliai

Atkelta iš 1 psl.

Didžiąją veikėjų dalį sudaro su neabejotinu menininko ar psichologo įžvalgumu sukurti stovyklos viršininkų ir prižiūrėtojų paveikslai. Išryškindamas kurią nors biografijos detalę ar satyriškai nuspalvintą charakterio bruožą, akcentuodamas būdingas kalbos intonacijas (čia padeda išradingos keiksmažodžių parafrazės), rašytojas labai konkrečiai parodo ne tik bedugnę tarp normalios psichikos ir sadizmo, bet ir kraštutines sadizmo formas. Daugelis *Dievų miško* esesininkų ir kapų ne šiaip mušeikos ar eilinių plėšikėlių, banditai be jokio sąmojo, razbaininkai — meisteriai, galvažudžiai — menininkai. Visi kyonon patekę lagerio galingieji turi savo pamėgtą kalinių kankinimo būdą, net savo „mušeikizmo filosofiją“, nes leidžia prasiškerbti iki šių personažų suformavusios visuomeninės politikos šaknų. Charakterių ryškumą, be to, padidina autoriaus pastangos likti objektyviam, nuorodos į kurių nors vaizduojamų budelių žmonių kesnį brožą (vienas jų išgyvena sentimentalią meilę kažkur likusiai ir bombarduojamai šeimai, antras nusivylęs savo darbu lageryje ir pan.) (p. 608).

Iš tiesų veikalo dokumentacijos talpa yra stebinanti. Bet dar labiausiai stebina faktas, kad autorius, atskleidždamas visoj nuogybėje mirties stovyklų tikrovę, nepasiduoda pagundai ją beatodairiškai šaržuoti ir karikatūrinti. Tėka šimtu procentų sutikti su A. Samulionio priskiriama Sruogai siekiamybe:

„Jam, rašytojui humanistui, buvo kur kas svarbiau suvokti ir išgyventi baisių būdų mastą, pobūdį ir priežastis, atskleisti esmę fašizmo, kuris jam buvo pirmiausia visiškai žmogiskumo paniekimas, atsisakymas nuo tūkstantinių žmonių kultūros ir etikos normų. B. Sruoga kūrinių potekstėje svarstoma viena pagrindinių klausimų: kaip fašizmas XX a. viduryje galėjo paversti žmogų žvėrimi“.

Tas privalumas buvo rankraščiu prapultis. Iš tiesų, jei *Dievų miškas* būtų išvydęs dienų šviesą 1946 metais ir išverstas tuoj pat į anglų kalbą, rasit, jis būtų nuskardejęs visame pasaulyje ir atnešęs garbę Lietuvai bei jo autoriui. Deja, gyvenime dažnai yra taip, kad kūrinių, kurie skatina skaitytoją susimąstyti ir prasimanyti palyginimus, neišvengiamai susilaukia pasmerkimo iš konfesinių fanatikų, ideologinių dogmatikų ar šiaip viešosios moralės saugotojų pusės. Tokios „pelnytų“ baismės susilaukė ir *Dievų miškas*.

A. Samulionius atrodė pras-

minga ir būtina išnagrinėti išsamiai, kaip buvo braukomas, žalojamas ir niekinamas *Dievų miško* mašinraščio tekstas ir kaip narsiai gynėsi nuo priekabių jo autorius. Šis aparašymas užima bene dešimt „Paaikškinimų“ teksto puslapių ir leistina būti skirtingų nuomonių dėl to įtarpo naudos.

Petras Aleksandravičius. Balys Sruoga. Medalis. Bronza, bareljefas. Dm. 35.

A. Samulionius nepavyko nustatyti rankraščio peržiūros komisijos sudėties, nei kam priskirti braukalai. Gal per daug nesuklystume pasakyti, kad toje cenzorių „gengėje“ nebuvo nė vienos moters, ar kad rankraštis tikriausiai keliavo per rankas: iš viršaus žemyn. Atsiet, nuo partijos „bonzų“ ir drebakinių rankas. Spėjama, tai paaikšinti, kodėl taip ryškiai atsispindi korektoriame egzemplioriuje nuomonis vieningumas. Samulionis sako:

„Rankraštį žaliu, juodu rašalu, storu mėlynu, raudonu ir paprastu pieštuku darbavosi keletas asmenų, kurių tapatybės šiandien nebeįmanoma nustatyti. Kai kurias teksto vietas spalvingieji rašikliai braukia taip sutartinai, jog sunku net išsifruoti.“

Sruogos pastabos, kuriomis jis replikuoja į taisymus... surašytos ant nedidelių lapelių, pritvirtintų prie mašinraščio puslapių...

Prisimenant, kad visa tai vyko pačiam bolševikinio teroro išūtyje, tasai gregorijsniškas cenzorių choralas nieko nestebina. Kur kas nelauktesnis reiškinys yra tai, kad vienu metu buvo prieita prie kažkokio kompromiso. Rankraštis buvo pasirašytas spaudai ir netgi buvo susilaukęs Glavito leidimo. Atsiet, proto ląstelės buvo laimėjusios mūšį prieš obskurantizmą riterių pavotus rašiklius.

Kaip žinom, leidimas spausdinti buvo atšauktas atviroms Sruogos priešinam — Samulionis mini J. Žiugzdą ir G. Zimaną — įsikūsi, įtikinus Lietuvos KP (b) CK sekretorių, jog „Sruogos knygoje kalinių stovyklų aprašymas yra ciniškas šaipymasis iš vokiškųjų grobikų aukų“. Ta bukagalviška priekabė aiškiai rodo, kad K. Preikštas nebuvo susilaukęs netgi su veikalo ištraukom, pasirodžiusiom spaudoje, ir tarė savo asilišką

nuosprendį vien kelių pristumtėlių prikalbėtas. Ir tas „non impratur“ galiojo dešimtį metų: autoriui mirus su kartėliu širdyje, knygos nesulaukus.

Jei pagrindinis priekaištas Sruogos tekstui leidžia pajusti Ždanovinės epochos smalkiai atskleidžia kur kas visuotinesnį reiškinį. Braukytojų neimlumą ironijai, baiminimąsi tirštesnio satyrinio dažo, ir apskritai, neišlavintą literatūrinį skonį. O šios ypatybės nėra joks tarybinis monopolis. Kaip yra pastebėję literatūros tyrinėtojai šiame kontinente, o ypač „Creative Writing“ dėstytojai, kaskart, kai diskutuojamas koks originalusis kūrinys, neišvengiamai susiduriama su tais pačiais sąlyginiais refleksais. Būtent, pagedavimais pakeisti žodį ar metaforą kokia nors banalybe, stereotipu, labiausiai nuvalkiotu pakaitalu. Užtat įdomiausias dalykas šiame skyriuje yra Sruogos „atsišaudymai“, pasibaisėjimai tais „fariziejais bukvajiedais“ kaip jis juos vadina:

„Klausyk, Redaktoriau, aš organiškai nepakenčiu štam-pų. Nuo tų „žudė — išžudė“ man plaukai iš nuobodumo nuo pakaušio smunka. Negalima gi tokiu nuobodumu žmonių nuodyti.“

... Ir dunda jis aukštelinukas, kojas aukštyn išriesdamas... Drastiškas sakiny. Bet ne apie sentimentus ar karališkus dalykus čia rašoma. Tokia buvo tikrovė — ir nėra ko falšyvuoti. Protingi žmonės tuo sakiniu nesipiktins, o durnių juk nesuskaičiuosi“.

Tai, ką surašė Sruoga ant tų popieriaus skiaucų, gražina atmintin profsorių toki, koki matydavom teatre, seminaro susirinkimuose. Gyvą, pastabų ir pasigėrėtinai šmaikštų. Ir daros jo gaila, pagalvojęs, kad ne vien sapnuos jį persekiojo kraupios „Bibelforšerių“ figūros, bet ir skaitant savo žemes žmonių atsiliepimus apie jo kūrinių.

Savaip paguodžia vienas dalykas. Nepaisant, kad knipčiams užkliuvo *Dievų miško* rankraštį nemažai smulkmenų, jie nepastebėjo skirsnelio, kuriame Sruoga leidžia išsispasakoti Selonkei apie Buchenwaldą:

„Ešą, visa Buchenwaldo valdžia besirandanti ne žaliųjų, kaip pas mus, kriminalistų, bet raudonųjų, politinių kalinių rankose. O raudonieji visi visuomet ešą perdėm niekšai. Nuo jų žalesiems stačiai gyventi nebegalima...“

Apie komunistų įsifiltravimą, perėmimą stovyklos administracijos ir šėliojimą faktiškai patiriam plačiau iš Jorge Semprun knygos — *Quel beau dimanche* (Paris, Grasset, 1980), kurioj, tarp kitko, labai panašiai kaip Sruogos tekste pasakojama apie slavų neatsparumą savo žemės šauksmui.

Pabaigai, dar viena digresija. Buvo neseniai spaudoj (*Tėviškos žiburiuose*) žinėlė, kad Kryžių kalne pastatytas paminklas buvusio Stuthof kalinių atminčiai. Inicijatyva, žinoma, tauri ir sveikintina, bet man „literatūros laukų žmogui“ vis vien knieti kažkaip primint, kad nedera užmiršt rašto paminklų, kuriuos paliko B. Sruoga savo *Dievų mišku*, St. Yla savo *Žmonėmis ir žvėrimis* ir VI. Telksnys savo *Kamino šešėlyje*.

Balys Sruoga. Raštai Ketvirtas tomas: Proza. Parengė Algis Samulionis. Redagavo Donata Linciuviene. Vilnius, Alma littera, 1997 627 p.

Viskas plaukė iš Valentino širdies

Kas dėl kokių nors priežasčių vasario 13 d. vakare neatvyko į Los Angeles Šv. Kazimiero salę ir neišgirdo bei nepamatė to, ką reikėtų ten dažniau išgirsti ir pamatyti, privalo atgailauti. Žinoma, neilgai, nes tarpusavio meilė yra atlaidi.

Ten buvo atlikta įspūdinga kompozicija „Meilė muzikoje ir literatūroje“. Jau vien tik žodis Meilė sakyte sako, kokia tai visuotinė žmonijos tema, labiausiai liečianti tuos, kuriems jaunystėje lemta kurti gyvenimą.

Daug nefilosofuodamas, pasakysiu: rengėjai buvo jauni naujos ateivių bangos lietuviai, pasivadinę „Tie patys“. Mielai suminėčiau visas jų pavardes, nežinau tik Laisvūnę ir Gintarą Laurinkus, Rėdą ir Arūną Žvinakevičius. Jie yra tie patys, surengę gan įsimintiną Naujųjų metų sutikimą. Bet tai praėjus. Geriau aptarkime rožiniame lakšte širdies pavidalu (daug žvilgius) išspausdintą ir atliktą kompoziciją, sutvertą iš 14 pasirodymų.

Šį kartą ne pati scena tapo dėmesio centru, bet intymaus glaudumo labai fortepijonas su visais priedais, zvaidėm, aristokratišku krėslu — įsikūrė salės kairiam kampe. Netoliese rikiavosi klausytojų kėdės. Net persai pavadinimas — salės kampo koncertas. Trikampio. Juk ir širdis, nepaisant apvalių linijų, yra trikampė. Deja, mieliau klausytis fortepijono, kai jis stovi maždaug centre. Dar mieliau, kai maitai pianistės rankas ant klaviatūros. Tą vakarą jos man (gaila) nebuvo regimos.

Pradžioje trylikametė Miglė Žakelytė, šokdama ir dainuodama, atliko santūraus roko dainas „Debesėliai“ ir „Kodėl?“. Buvome sužavėti jos žingsnių, rankų judesių, dikcijos darnumo. Tikras talentas.

Po to pakaitom suaugusių atliekami numeriai pynėsi šitaip: eilėraščių skaitymas, muzika, vėl eilėraščių, vėl muzika... Poeziją atmintinai deklamavo Laisvūnė: gražiu aiškiu

balsu, neskubėdama, be pertemptos emocijos. Išgirdome neilgus Eugenijaus Matuzevičiaus, Ramutės Girkontaitės, Antano A. Jonyno, Juozo Macevičiaus, Vytauto Mačernio ir Justino Marcinkevičiaus kūrinius.

Gintaras Laurinkus akustine gitara pritarė kai kuriems skaitymams. Jei neklystu, jo aranžuotas dalykas pagal L. Vilkončiaus muziką ir Puchalskaitės žodžius „Ar išsaugosi mano meilė“ tapo įdomia skaitymo, gitaros ir fleitos pjesė. Fleita grojo Natalija Bagdonienė — su orfeišku lyrizmu. Vėliau, palydint gitaristui, ji grojo užburiančią Nino Rotos melodiją iš filmo „Krikštėvis“.

Tai jau antras kartas, kai šioje salėje išgirstu Eglę Janulevičiūtę, fortepijono meistrę, Santa Barbara, CA, universitete siekiančią muzikos daktarės laipsnio. Ji turi puikią atmintį ir nenumaldomą troškimą kuo giliau įsivyti į grojamą kūrinių. Jau dabar jos repertuaras yra apstus, prabangus, įvaldytas. Prieš kelias savaites su recitaliu pasirodė Culver City evangelikų šventovėje. O šiame Valentino vakare skambino jau visai kitus dalykus. Būtent: J. S. Bacho trijų dalių „Italiską koncertą“ (tiksliai, erdvi kurinio eiga); Ravelio „Pavane pour une infante défunte“ (kilnus šokis mirusiam kūdikiui); Chopin „Balade Nr. 3“, opus 47-9 (tyrai vaizduotei skirta muzika) ir Debussy „Tocata“ (pasijutau susimastęs, sėdįs vandenyno pakrantėje). Pravartu paminėti, kad Eglės motina Ligija Janulevičienė irgi yra pianistė, skambinanti Lietuvos koncertuose.

Kas buvo šio vakaro mecenatai, nežinau. Tik galiu pasakyti, kad rožiniame programos lakšte jiems dėkojama kaip „sponsoriams“. Dėkojama ir visiems talkininkams. Be jų nebūtų ir tų skanių, įvairių patiekalų, kuriais po koncerto vaišinosi klausytojai.

Man knieti pasiūlyti panašų spektaklį pateikti ir sekmdieninei parapijos publikai. Juk tos įprastos, kad ir pras-

Pavasario belaukiant... Nuotr. Viktoro Kučo

Baltiškųjų studijų susivienijimas — po 30 metų

Laisvės siekis savo gimtinėms per 50 okupacijos metų buvo didžioji paskata glaudžiam lietuvių, latvių ir estų bendradarbiavimui išvijoje. Vienas jo vaisių buvo prieš 30 metų JAV-jose įsteigtas susivienijimas baltiškosioms studijoms puoselėti (Association for the Advancement of Baltic Studies — AABS).

Per tą laiką AABS daug nuveikė. Jis įvedė tris Baltijos tautos į akademinio pasaulio konferencijų sales, universitetų klases ir bibliotekas, apjungė baltiečių kilmės ir kitus profesorius bei autorius. Susivienijimas suruošė 16 plataus masto konferencijų didžiuliuose JAV ir Kanados universitetuose, išleido seriją studijų bei monografijų, leidžia Baltiškųjų studijų žurnalą ir biu-

mingos, literatūrinės popietės (kadaisė poezijos vakarai), kai poetas B. Brazdžionis pristato Alę Rūtą, ir ji skaito; arba atvirkščiai — Alė Rūta pristato Brazdžionį, ir jis skaito, yra vis pasikartojančios, tad ir pabodusios. O štai jaunieji turi kažką kitoniškesnio, gailvesnio. Verta išgirsti jų meną. Ir paremti, kaip remiam tuos, kurie mėgsta platiu mastu politikuoti.

Pranas Visvydas

letenį. Sovietinei imperijai sugriuvus, susivienijimas išplėtė savo veiklą ir į tris Baltijos valstybes.

Atgavus nepriklausomybę, AABS neteko ir svarbaus skatinčio bei vienijančio impulso. Kaip ir kitos baltiečių tautinės bei tarptautinės organizacijos užsienyje, jis turi iš naujo įvertinti savo veiklą, prisitaikyti prie naujo politinio bei kultūrinio žemėlapi.

Sausio 1 d. iš dr. Violetos Kelertienės pirmininko pareigų perėmęs estų kilmės profesorius Thomas Palus turės galynėtis su perėinamojo laikotarpio problemomis ir nubrėžti gaires veiklai 21-jame šimtmečiu. Aktyviųjų narių skaičius (dabar apie 800) lėtai mažėja, jų amžiaus vidurkis kyla. Autoritetingi balsai iš užsienio ragina susivienijimą neapsiriboti Estijos, Latvijos ir Lietuvos istorijomis, išplėsti savo akiratį, įsijungti į didžiulius moderniosios istorijos debatus ir naujai apibrėžti pačią Baltijos srities sąvoką.

Baltiškųjų studijų biuletenio gruodžio numeryje naujasis pirmininkas į ateitį žvelgia viltingai. Pasak jo, administracija modernizuojama ir kompiuterizuojama, veikiančios įtraukiami nauji baltiečių kilmės žinovai, susivienijimas

ižengė į „Internatą“, kur kompiuteriu galima atskleisti jo informacinį puslapį.

Stambesnieji AABS užmojai: ruošiamas Baltijos valstybių dokumentinė istorija nuo 19 šimtmečio vidurio, pabrėžiant 20-tąjį. Šiais metais pradeda mas placios apimties tyrimo projektas „Sovietų / vokiečių / sovietų okupacijos Baltijos kraštuose“. 17-toji baltiškųjų studijų konferencija ateinančiais metais įvyks Georgetown universitete, Washington, DC. Jos tema: „Baltijos šalys ir jų baltiški kaimynai: naujai apibrėžiant santykius“.

AABS jau perėmė kelias konferencijas Rygoje, Vilniuje ir Taline. Rygoje trejus metus veikianti susivienijimo baltiškų konferencija padeda Wisconsin Eau Clair universitetui išvystyti pasiekimo studentais programą. Jau pasirašyta bendradarbiavimo sutartis su Latvijos Mokslo akademija, tariamasi su Lietuvos ir Estijos akademijomis bei universitetais. Susivienijimo akiratis plėtojama, tačiau trįs Baltijos valstybėse „tebevyksta perejimas nuo santvarkos, kurioje buvo diskutuojama iš viršaus, į rinkos skatinamą demokratiją, — pareiškė AABS pirmininkas, — Baltijos valstybės tebėra jo priešakyje. Ar šios visuomenės galės išlaikyti savo kalbas ir kultūrinį vientisumą, bendradarbiaudamos su kitautėmis grupėmis savo viduje ir vystydamos vis platesnius bei atviresnius santykius su pasauliu? AABS nariai atstovauja daugelį disciplinų ir perspektyvų — todėl jis yra natūrali pastogė tokių klausimų daugialypių reiškinų tyrėjams“.

(LER)

PASKIRTA IEVOS SIMONAITYTĖS PREMIJA

Literatūrinė Ievos Simonaitytės premija paskirta Editai Barauskienei už novelių romaną *Vyžeikių karalienė*. Taip nusprendė šios premijos komisija, susidedanti iš Klaipėdos apskrities administracijos, Lietuvos rašytojų sąjungos Klaipėdos skyriaus, Klaipėdos universiteto ir I. Simonaitytės bibliotekos atstovų, apžvelgusi praėjusių metų Klaipėdos krašto rašytojų knygas, taip pat kitų lietuvių rašytojų kūrinius apie Mažąją Lietuvą bei Klaipėdos kraštą.

Vyžeikių karalienė išleido Lietuvos Rašytojų sąjungos leidykla. Jos autorė Edita Barauskienė, Priekulėje gyvenanti pedagogė, šiuo metu jau pensininkė. Nors E. Baraus-

kienės specialybė — biologija ir chemija, ji labai daug laiko skiria kraštotyrai ir dabar tebevadovauja Priekulės kraštotyrininkų būreliui. Knyga *Vyžeikių karalienė*, pasak redaktorės Sigitos Papešienės, parašyta labai gražia klaipėdiški kalba, joje atkurta to krašto istorija ir dvasia.

Pati Edita Barauskienė teigia, parašiusi knygą apie kraštą, kultūrą, žmones, kurių nebėra. Kai stovi, pasak autorės, prie kapo duobės, i kurią gula ištisi kaimai su savo žmonėmis ir jų vartotais žodžiais, posakiais, padavimais, pajunti norą pasitvirtyti bent menką medinį krikštą. Jis netrukus sutrūnys ir pradingis, bet galbūt koks praeivis perskaitys to paminklo įrašą ir pasidžiaugs, atradęs kažką gyvą ir artimą.

Ievos Simonaitytės premija Editai Barauskienei įteikta šių metų sausio 22 dieną Klaipėdos apskrities viešojoje I. Simonaitytės bibliotekoje. E. Barauskienė yra 13-oji Ievos Simonaitytės literatūrinės premijos laureatė. (Elta)

VALSTYBINIO SIMFONINIO ORKESTRO SUKAKTIS

Orkestro vadovas dirigentas Gintaras Rinkevičius Lietuvos Valstybinio simfoninio orkestro koncerto repeticijoje. Jubiliejinis orkestro koncertas įvyks sausio 30-ąją naujojo kongresų rūmų salėje. Nuotr. Eltos

Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras, vadovaujamas Gintaro Rinkevičiaus, mini savo įsikūrimo dešimties metų sukaktį. Jubiliejinis koncertas įvyko sausio 30 dieną Vilniuje, Kongresų rūmų salėje, kurią vyriausybė yra paskyrusi šiam orkestrui.

Ideją sukurti Lietuvoje antrą simfoninį orkestrą sklandė jau nuo 1981-ųjų metų.

Pradžioje galvota apie nedidelį orkestrą prie Muzikos akademijos, tačiau grupei iniciatorių pavyko įtikinti tuometinį aukštojo ir specialiojo vidurinio mokslo ministrą profesorių Henriką Zabulį, kad reikia iš karto steigti rimtą orkestrą. G. Rinkevičiaus vadovaujamas, simfoninis orkestras pradžioje ir buvo pavaldus šiai ministerijai, tik vėliau perėjo Kultūros ministerijos žinion.

Pirmasis Lietuvos valstybinio simfoninio orkestro koncertas buvo surengtas Operos ir baleto teatro salėje. Nuolatinės koncertų salės, kaip ir tinkamų patalpų repeticijoms, šis orkestras per dešimt metų taip ir nebuvo gavęs. Repetudavo ir koncertuodavo universiteto aulioje, paskui repeticijoms pritaikė gautas patalpas Žygimantų gatvėje. Kurį laiką repetuodavo Vidaus reikalų ministerijos kultūros rūmuose, plokštelių įrašų studijoje.

Kongresų rūmų salė teikia orkestrui naujų vilčių, nors kol kas ji dar nėra visiškai parengta koncertams. Jubiliejinis koncertas buvo savotiškas salės egzaminas, patikrinimas, ar gerai čia jaučiasi klausytojai ir atlikėjai.

Kongresų rūmų salėje — parterėje ir balkone — 1,027 kėdės. O scena — didesnė negu Nacionalinės filharmonijos. Orkestro vadovas G. Rinkevičius tikisi, kad neapvils ir akustika. Aukšto lygio specialistai viską labai tiksliai matavo, skaičiavo, kai kas pagal jų nurodymus jau patobulinta, pavyzdžiui, pakeistas lubų vaizdas.

Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras per mėnesį naujoje salėje ketina surengti po du-tris koncertus, o kitu laiku ji bus naudojama įvairiausiems tikslams, neatmetant ir pirmųjų paskirties — konferencijų.

Kongresų rūmų statybos direkcija statybininkams praėjusiais metais liko skolinga apie milijoną litų. Salės užbaigimo darbams reikia dar apie penkis milijonus. Orkestro vadovas dirigentas Gintaras Rinkevičius nusiteikęs optimistiškai: pinigų turės atsirasti, juk nepaliks valdžia likimo valiai nebaigtos įrengti salės.

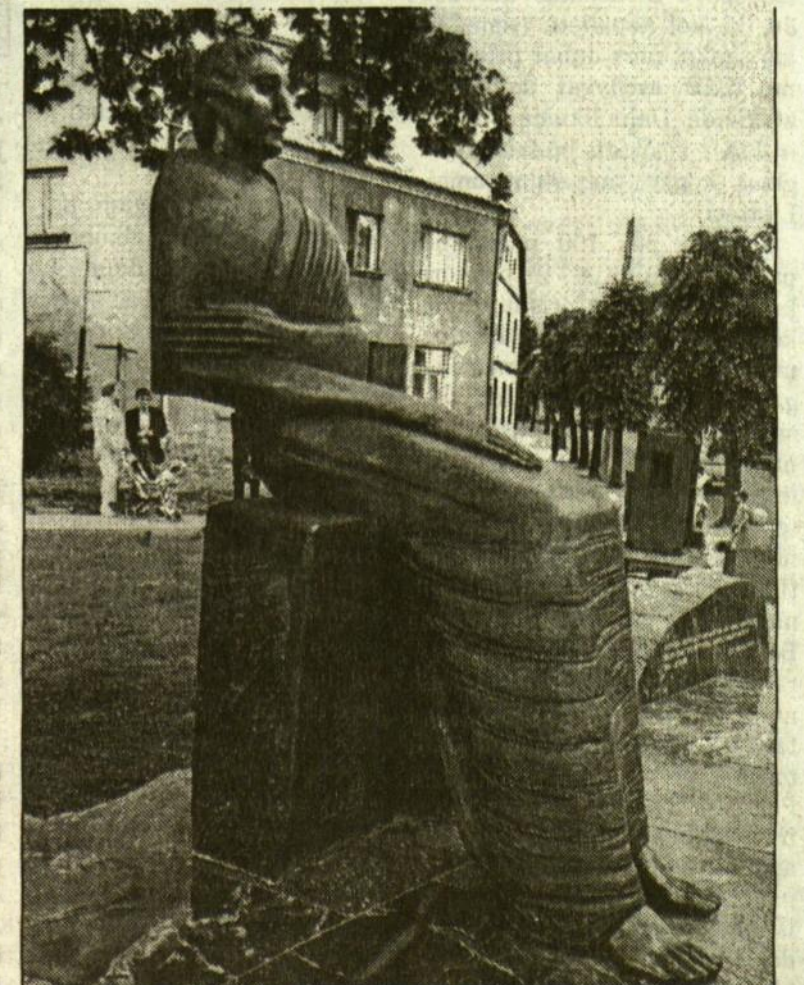
Sutikdamas orkestro dešimtmetį, G. Rinkevičius džiaugiasi, kad tarp jo vadovaujamo orkestro narių nemažai yra grojančių nuo pat pirmojo koncerto. (Elta)

Pianistė Eglė Janulevičiūtė (kairėje) ir fleitistė Natalija Bagdonienė.

Poezijos skaitovė Laisvūnė Laurinkienė ir aranžuotojas gitaristas Gintaras Laurinkus.

Rašyt. Ievos Simonaitytės paminklas. Nuotr. Algimanto Žižiūno

